

התרת נדרים ערב ראש השנה לנשים - שיעור 160

ולקטנים ואמירת כל נדרי שיש אומרים שהוא מנהג שטות

I. התרת נדרים בערב ראש השנה לנשים

(א) עיין בתשובות והנהגות (ב - של"ח) כשהולך הבעל להתיר נדרי עצמו בערב ראש השנה תמנה אותו אשתו לשליח וילך למתירים ויאמר הנוסח הרגיל ויסיים שהריני מבקש להתיר גם עבור אשתי שמינה אותי שליח ומבקשת התרה כמוני ויועיל כשיאמרו "הכל מותרים לכם" וכ"כ בשו"ת רבבות אפרים (חלק ס - סימן ש"פ וחלק ו - ש"ג) וראיתו משו"ע יו"ד (רל"ד - ג"ו) שהבעל נעשה שליח להשאל על נדרי אשתו עיין בט"ז משום אשתו כגופו אבל הכלל שאין שליחות להתרת נדרים (יו"ד רכ"ח - ט"ז) לכן אין שליחות מועיל לבתו

(ב) עיין בשו"ת מים ההלכה (ב - ג"ז) דשלשה האנשים יכולים להיות אף מקרובי משפחה חוץ הבעל לאשתו (רכ"ח - ג רל"ד - ג"ז) אבל האב מותר להתיר נדרי בתו כשאר חכם

(ג) למעשה המנהג שאין הבעל אומר בהתרת נדרים בשם אשתו וצ"ל שסומכים על כל נדרי שאומרים בכניסת יוהכ"פ וזה לשיטת הרא"ש (יומא ס - אות כ"ח וגם צמדים כ"ג:) והטור (תרי"ט) דכל נדרי מועיל להתרת נדרים ויש מהגאונים וראשונים שחולקים על ההתרה של כל נדרי שאין כאן חרטה ולא פירוש החטא ולא שלשה מתירים וכתבו שמנהג שטות הוא ואסור לעשות כן והסומך עליו עובר בכל יחל ועיין באוצר הגאונים (נדרי עמוד 22-24) ועיין בספר המנהיג (יוהכ"פ אות ג"ה) ובשה"ל (ש"ז) שרוב הגאונים מוחים לומר כל נדרי עיין בתוספות (נדרי כ"ג: ד"ה "ואת זרשת" צ"ש ר"ת) ובהרא"ש (יומא ס - כ"ח) שמתרץ קושיות התוספות אבל מנהגינו כשיטת התוספות ור"ת (ש"ס) לומר "כל נדרי" אבל לא בלשון עבר אלא בלשון עתיד (מיום כפורים זה עד יום כפורים הבא לטובה) וכן כל הנוסח לכן אין כל נדרי בא להתיר נדרים שנדרו אלא מסירת מודעה על העתיד לבטל נדרים שידרו וכיון שבימים קדמונים שאמרו כל נדרי על העבר בתורת התרה היו עומדים שני אנשים עם הש"ץ ולכן נהגו גם כן עכשיו ועוד שדומה קצת להתרת נדרים ויטעו לומר מתירים נדרים ביחיד ומטעם זה מתחילים גם עכשיו מבעוד יום כדי שלא יטעו לומר מתירים נדרים בשבת ויו"ט (עיין בשו"ת יחיה דעת ב - ג"ט דיש מקומות שאומרים כל נדרי בלילה) וצ"ע בכל זה דמסירת מודעה בעינן קול רם ואנו אומרים כל נדרי בלחש (יו"ד רי"ח - ה) ואולי משום הכי אומרים אותה גם בהתרת נדרים של ער"ה סוף דבר אנו ונשינו ובנותינו אינם יכולים לסמוך על כל נדרי להתרת נדרים ואפשר יש לנהוג כשיטת הנ"ל שסוכרים שהבעל אומר ההתרה בלשון אני ואשתי ונשים פנויות שאין להן בעל להתיר הנדר יתירו הנדרים בערב ראש השנה (בשם רב אלישיב ורב שיינברג מצוות הנשים דף 121) ומ"מ צ"ע למה העולם אינם נוהגין כן ויש אומרים כל נדרי בלשון עבר ועתיד (ח"א ויעב"ץ)

II. אם בלא פירוט הנדר אין יכול להתיר איך מועיל ההתרה של ערב ראש השנה

(א) רב פפא אמר צריך לפרט הנדר שמא נדר על דבר איסור כגון שנדר אם יעבור עברה פלונית יאסרו עליו כל פירות שבעולם ובא להתיר את נדרו ורוצה לעבור העברה וילך אצל חכם ויתיר לו אם לא יפרט ורב נחמן אמר אינו צריך (גיטין ל"ה:) והלכה דצריך לפרט הנדר (יו"ד רכ"ח - י"ד) ואם לא פירט את הנדר אין התרתו התרה (רכ"ח - י"ד) והאג"ק (פ"ד דף ש"ט) ועיין בקרבן נתנאל (נדרי פ"ק ג אות ז) דבליל יום הכפורים אין דעת הקהל להתיר נדר על דבר מצוה ואפשר ה"ה בערב ראש השנה אבל זה לשיטת הרא"ש והטור שסברו שיש להתיר נדרים "בכל נדרי" אבל לדעת ר"ת

(וכ"ש לרוב הגאונים) שהוא רק ביטול על העתיד אין מועיל סברת הקרבן נתנאל

(ב) עיין באלף המגן על המטה אפרים (תקפ"ח אות ק"ח) שכתב שמצד הדין המבקש צריך לפרט הנדר אבל ההתרה ער"ה צריכין לידע כי זה אינו מועיל אלא לנדרים ששכח אבל לנדרים שלא שכח צריך לפרט הנדר ואם לאו אין מתירין לו ועיין בספר נטעי גבריאל (דף ת"ה - ת"ח)

(ג) See Artscroll Machzor (page 3) that ערב ראש השנה התרת נדרים must be understood not as a halachic annulment, but as a means of repentance since the נדר and the reasons for regret were not specified. זה לא כהאלף המגן

III. אם יש הידור ליקח הבית דין להתרת נדרים מאלו שהתירו כבר לעצמם

(א) עיין בספר מקראי קודש (הימים הנוראים סימן ג) שכתב דהגאון מלובלין בעל התורת חסד היה מהדר שיתירו לו דוקא אלה שהותרו כבר ועפ"י דברי הגמרא שבועות (דף י"ד.) שמוטב דיבוא זכאי ויכפר על החייב ואל יבוא חייב ויכפר על החייב דמוטב שיקח הטוב לעצמו שיתיר הוא קודם לאחרים ואח"כ אחרים יתירו לו שיבוא זכאי ויכפר עליו משא"כ כשמסובב כפרות לעצמו ולבני ביתו יסובב קודם לעצמו ואח"כ לבני ביתו דיש מעלה לבני ביתו ואין נ"מ לו משא"כ בנידון דידן

(ב) אמנם עיין בספר נטעי גבריאל (ימים נוראים דף ק"ח) שהביא השו"ת בית שוב (ד - קע"ג) דכפרה יכול לכפר רק הקב"ה והדיינים רק מתירים ולכן אין לזה שום שייכות לזכאי או חייב ועוד שצריך נתינת הרב רשות להמתירים (יו"ד רכ"ס - ג) ואם כן שהרב ומרא דאתרא מתיר לעצמו תחלה בפני ג' אנשים דאין לך נתינת רשות גדול מזה

IV. הערות

(א) מתירים נדרים לכל אחד בפני עצמו ובשעת הדחק אומרים כמה אנשים בבת אחת (מטה אפרים תקפ"ח - אות מ"ט)

(ב) קטן בן י"ב שנים וקטנה מבת י"א שנים צריכים התרת נדרים דק"ל מופלא הסמוך לאיש נדריהם נדר מן התורה אבל קטנים עצמם פסולים להתיר נדרים (נטעי גבריאל ק"ח - ק"ג)

(ג) יותר טוב דיעשה בלילה שלפני ר"ה ממה שיעשה בעשי"ת כי כתוב דאפשר להתיר נדר בלילה (שו"ת רצנות אפרים ה - ע"פ) ויש חולקים

(ד) התרת נדרים שבחלום צריכה עשרה לכתחלה (יו"ד ר"י - ג ע"ש בט"ז וש"ך)

(ה) על הלשון הכל יהיו מותרים לך עיין בשו"ע (רכ"ס - ג) שהלשון "מותר לך" בלא מילת יהיו ועיין בשו"ת רבבות אפרים (ד - קמ"ז)

(ו) ואם כתב ידו עדיף משליח להתרת נדרים עיין בט"ז (יו"ד רכ"ס - ט"ז) דלהרשב"א עדיף אבל להרמב"ם אינו מועיל

(ז) אם הראשון שבא להתיר יאמר את הנוסח והשני שבא אומר אני מבקש התרה כמוהו אינו מועיל דלא יעלה על דעתו כל תנאי ופרטי הנוסח אבל וכן לאשתי בשליחותה נראה שמועיל (תשובות והנהגות ח - ע"ח)

(ח) שמעתי מרב דוד פיינשטיין דאין נוהגין לעשות התרת נדרים לנשים בערב ראש השנה

נפס לטלו נשמות אבי אורי ר' אליעזר ליפא ב"ר יעקב ארזי ע"ה ולא אורח האשה רחל ב"ר לרשן חנוך הסניך הכהן ע"ה